

Förslag till arkivlagsutredningen

Sammanfattning

För att förbättra förutsättningarna för en digital förvaltning och säkerställa samhällets tillgång till allmänna handlingar föreslås dels ett tillägg i 8 § arkivlagen om att en gemensam nämnd eller kommunalförbund kan utses till kommunal arkivmyndighet, dels en ny 8a § arkivlagen om att det behöver införas en möjlighet att dela upp kommunala arkivmyndigheter för att möjliggöra effektiv samverkan.

Bakgrund

I propositionen Kulturarvspolitik (prop 2016/17:116) gör regeringen bedömningen att det behöver göras en översyn av bland annat arkivområdet. Anledningen är att övergången till en digital förvaltning innebär utmaningar för arkivbildningen. Det finns också ett generellt behov av att se över och modernisera arkivlagen. Regeringen har därför tillsatt en särskild utredare som ska göra en bred översyn av arkivområdet.

Av kommittédirektivet (2017:106) framgår bland annat att det övergripande syftet med utredningen är att säkerställa samhällets tillgång till allmänna handlingar både nu och i framtiden.

Utredaren ska bland annat översiktligt beskriva arkivsektorn samt beskriva och analysera hur samhällsutvecklingen har påverkat och kan förväntas påverka förutsättningarna för arkivverksamheten och olika arkivinstitutioner, se över arkivlagstiftningen och närliggande lagstiftning och vid behov lämna förslag på hur lagstiftningen kan anpassas till utvecklingen på området och lämna nödvändiga författningsförslag.

Förtydligande om vem som kan vara kommunal arkivmyndighet

Hantering av arkivfrågor har under lång tid haft en undanskymd plats i kommunala organisationer. Många kommuner har först på senare tid förstått arkivens viktiga roll i bland annat informationshanteringsfrågor.

Samverkan mellan olika kommuner och landsting har under senare år blivit ett sätt att lösa olika utmaningar med rekrytering och kompetensförsörjning bland kommuner.

Det kan också vara för att effektivisera kommunal verksamhet som kommuner väljer att samverka eller för att kunna samla specialistfunktioner. Många kommuner vill därför samverka i arkivfrågor även ur ett ekonomiskt perspektiv.

Samverkan i olika former har ökat under senare år och samverkan kan bland annat ske i form av gemensam nämnd eller kommunalförbund. I princip alla former av kommunala uppgifter, både frivilliga och obligatoriska, kan överlämnas till ett kommunalförbund eller en gemensam nämnd.

Enligt 8 § arkivlagen är kommunstyrelsen arkivmyndighet i kommunen om inte kommunfullmäktige beslutar att utse någon annan nämnd eller styrelse till arkivmyndighet. Då kommunal samverkan i form av gemensam nämnd eller kommunalförbund har blivit så vanligt förekommande föreslås ett tillägg i 8 § arkivlagen för att förtydliga att kommunfullmäktige också kan utse en gemensam nämnd eller kommunalförbund till arkivmyndighet. Kommunallagen ändrades 1992 på så sätt att samverkan har förtydligats med att just gemensam nämnd och kommunalförbund är legala organ för att kunna hantera kommunal verksamhet. Arkivlagen trädde ikraft 1990 och därför har ingen diskussion förts i arkivlagssammanhang om vem som kan vara kommunal arkivmyndighet. Genom att införa tillägget att gemensam nämnd eller kommunalförbund också kan utses till arkivmyndighet harmonierar kommunallagen och arkivlagen bättre med varandra på detta område.

Förslag om att införa möjlighet att dela upp kommunal arkivmyndighet

För kommuner och landsting gäller enligt nuvarande arkivlag att det ska finnas en arkivmyndighet i kommunen respektive landstinget. För statliga myndigheter har det tidigare funnit möjlighet till en uppdelning av arkivmyndigheter.

Digitalisering pågår i kommuner och landsting och mer och mer information hanteras digitalt. Det innebär att också alltfler allmänna handlingar finns i digital form, vilket medför att digital arkivering är nödvändig för att säkerställa tillgängligheten av allmänna handlingar.

Det finns flera olika nyttor med att ha ett digitalt flöde istället för att hantera pappershandlingar. Det tar betydligt mindre tid att arkivera digitala handlingar än att hantera ett pappersarkiv, vilket innebär lägre kostnader.

För att möta framtida behov behöver det införas en möjlighet att dela upp kommunala arkivmyndigheter för att möjliggöra effektiv samverkan. För att ansvaret ska bli tydligt ska kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige besluta om vilken arkivmyndighet som utför tillsyn enligt § 7, första stycket arkivlagen, vem som ansvarar för vården av arkivet enligt § 4 arkivlagen och förutsättningar för överlämnande av allmänna handlingar till enskilt organ enligt lag om överlämnande av allmänna handlingar för förvaring (2015:602) § 17.

Då kommunala arkiv i många fall inte är något som prioriteras innebär samverkan inom arkivområdet att kommunerna genom samverkan får möjlighet till regelbunden arkivtillsyn. Samordning av tillsyn är en förutsättning för att kunna utveckla ändamålsenliga och effektiva rutiner och metoder för att säkerställa säker och långsiktigt hållbar informationsförsörjning.

Små och medelstora kommuner har svårt att upprätthålla specialistfunktioner på alla områden och samverkan är därför ett effektivt sätt för specialister att nå ut till fler. En mycket viktig nytta med samverkan är att kunna få tillgång till olika kompetenser, få råd och stöd och att kunna utbyta erfarenheter. Långsiktig nytta av samverkan är förbättrad tillgänglighet till arkivinformation för allmänheten. Samverkan kring digitala arkiv gör det möjligt även för mindre kommuner med effektivare hantering av utlämnade, sekretessbedömning, publicering och öppna data.

Förslag till ändringar i lagtext i arkivlagen

Förslag till ny text är i kursiv stil.

8 §

Regeringen bestämmer vilken arkivmyndighet som ska finnas för tillsynen över de statliga myndigheterna. Tillsynen över att sådana organ som avses i 2 § fullgör sina skyldigheter enligt 3–6 §§ ska skötas av den statliga arkivmyndigheten.

Kommunstyrelsen är arkivmyndighet i kommunen och landstingsstyrelsen i landstinget, om inte kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige har utsett någon annan nämnd, styrelse, *gemensam nämnd eller kommunalförbund* till arkivmyndighet.

Den kommunala arkivmyndigheten ska se till att sådana juridiska personer som avses i 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) fullgör sina skyldigheter enligt 3–6 §§ denna lag. I de fall flera kommuner eller flera landsting bestämmer tillsammans i ett sådant företag fullgörs uppgiften av arkivmyndigheten i den kommun eller det landsting som kommunerna eller landstingen kommer överens om.

Tillsynen över att sådana enskilda organ som avses i 1 § tredje stycket 1 fullgör sina skyldigheter enligt 3–6 §§ ska skötas av den statliga arkivmyndigheten i de fall det enskilda organet förvarar ett statligt arkiv och av de kommunala arkivmyndigheterna i de fall det enskilda organet förvarar ett kommunalt arkiv.

Den statliga arkivmyndigheten ska också sköta tillsynen över att Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar fullgör sina skyldigheter enligt 3–6 §§ avseende handlingar som förvaras med stöd av lagen (1999:288) om överlämnande av allmänna handlingar till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, m.m. *Lag (2010:1999)*.

8a §

Det kommunala arkivmyndighetsuppdraget får delas upp mellan flera arkivmyndigheter för att möjliggöra samverkan.

När en arkivmyndighet har delats upp bestämmer kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige vilken arkivmyndighet som utför tillsyn enligt § 7, första stycket, ansvarar för vården av arkivet enligt § 4 och förutsättningar för överlämnande av allmänna handlingar till enskilt organ enligt lag om överlämnande av allmänna handlingar för förvaring (2015:602) § 17.

Mats Porsklev
Förbundschef

Therese Jigsved
Förbundsjurist